

foto Stichting IKL

Als april in **BLOEI** staat...

Mei mag dan van oudsher de bloeimaand heten, in Limburg, en dan met name in Zuid-Limburg, is april de bloesemmaand. De komende weken staan er weer tal van activiteiten op het programma om de start van het bloeiseizoen te vieren. Met dank aan de jarige stichting IKL.

door **Guus Urlings**

Ooit, nog voor de Betuwe die eretitel voor zich opeiste, was Zuid-Limburg de fruittuin van Nederland.

Het waren vooral de boeren in het westelijk deel van Zuid-Limburg die in de loop van de 19de eeuw in de fruitteelt 'op hoogstam' een dankbare aanvulling op hun door diverse landbouwcrisissen aangetaste inkomen vonden. Afnemers waren er genoeg in de nabijgelegen en snel groeiende (industrie)steden Maastricht en Luik. Langzaam maar zeker groeide de regio, met Eijsden en Gronsveld als centra, dicht met boomgaarden. In het voorjaar kwamen kolonnes bussen met dagjesmensen van boven de grote rivieren naar het zuiden afzakken om de massale bloesempracht te bewonderen. En in de oogsttijd volgden plukploegen van seizoenswerkers uit het hele land dezelfde route om hier een paar centen te komen verdienen. Zo was het.

Maar zo bleef het niet. „We wisten natuurlijk wel dat het fors achteruit was gegaan met de hoogstamboomgaarden, vooral door de opkomst van de efficiëntere laagstamfruitteelt”, zegt hoogstamspecialist Frans Voncken van de stichting IKL (Instandhouding Kleine Landschapselementen). In 1986, vijf jaar na de oprichting van het IKL, viel het besluit om dat 'weten' met cij-

fers te onderbouwen. „We zijn toen gaan inventariseren. Met een schrikbarend resultaat. Van de 15.000 hectare hoogstamfruit die Zuid-Limburg in de jaren '40 en '50 nog telde, was in 1986 nog maar 1.900 hectare over.”

Aanleiding voor het IKL om met een herstelplan bij de provincie aan te kloppen. Frans Voncken: „Hoogstamboomgaarden horen bij het landschap van Zuid-Limburg, bij de cultuur van de streek. Uit onderzoek blijkt dat zo'n 75 procent van alle toeristen en recreanten speciaal naar Zuid-Limburg komt voor dat authentieke landschap. Bovendien zijn boomgaarden een dankbare biotoop voor veel insecten en vo-

gels, en dragen ze dus bij aan de diversiteit van de natuur. Alle reden dus om in het behoud ervan te investeren.”

Dat vond de provincie Limburg ook. Zes jaar lang kreeg het IKL geld om onderkomen oude boomgaarden op te knappen, om lege plekken in het areaal hoogstam opnieuw aan te planten. Voncken: „We hebben dat van meet af aan gecombineerd met beheercursussen. Die ontwikkelden we zelf aan de hand van lesmateriaal van de vroegere fruitteeltvakscholen. Boomgaarden opknappen is één, maar als je ze vervolgens niet onderhoudt, kom je nooit tot twee...” Ook na dat eerste project van zes

jaar is het IKL de hoogstamboomgaarden blijven promoten. „Wij hebben zelf in de afgelopen dertig jaar zo'n 50.000 nieuwe fruitbomen geplant. Bedrijven en particulieren hebben er dankzij landelijke subsidieregelingen - die niet altijd even efficiënt waren - ook nog duizenden aangeplant. Er is dus wel wat van de grond gekomen. Al zijn er in de tussentijd toch ook weer oude bomen verdwenen.”

Tegenwoordig zijn de hoogstamboomgaarden onderdeel van het herstel van de 'groene gordels' rond de dorpen, waarop het IKL gefocust is. „Er gaat geen boom de grond in voor we met de omwonenden gepraat hebben. Meer dan ooit schakelen we hen in als vrijwilligers bij onze projecten. Zij kiezen, zij planten, zij onderhouden. Zo voelen ze zich ook verantwoordelijk, en dat geeft de hoogstambomen extra overlevingskansen.”

Ook variatie in soorten speelt een belangrijke rol. „Dat betekent: variatie in bloeitijden. Zo kun je de bloesemtijd verlengen. Als de rest het al een beetje gehad heeft, krijg je als laatste appelfrassen zoals de sterappel en het *klumpke*, die tot een eind in mei bloeien. Zo valt er langer iets te genieten.”

De oude fruittuin van Nederland bloeit weer. April wordt steeds meer bloesemmaand. Nog niet zo massaal als vanouds, maar er wordt aan gewerkt. Met het IKL, dat dit jaar zijn 35-jarig bestaan viert, als kartrekker.